

Leren met ruimte en houvast

Schoolplan 2016-2020 Compaen VMBO

Inleiding

Compaen is een school waar in een veilige leeromgeving geleerd wordt. Ouders geven een opvallend hoge waardering voor het sociale klimaat op school en de goede begeleiding. De onderwijsresultaten voldoen ruimschoots aan de norm. Een goede uitgangssituatie om met behoud van al het goede dat Compaen biedt, verdere stappen te maken in ontwikkeling

We hebben een belangrijke taak. Onze leerlingen zijn bij ons in een fase van hun leven waarin veel gebeurt en een belangrijke basis wordt gelegd om zelfstandig een plaats te vinden in de samenleving. Daarbij ontdekken ze wie ze zijn, wat ze kunnen, en wat ze willen. Een spannend proces waarin ze veel nieuwe ervaringen opdoen, keuzes maken, teleurstellingen overwinnen en successen ervaren.

Wij dragen daaraan bij. Op de eerste plaats door het bieden van goed onderwijs dat leidt tot een passend diploma. Dit is een belangrijke voorwaarde voor het kunnen maken van een volgende stap op de weg van leren naar werken. Maar daarnaast willen we onze leerlingen ook gelegenheid bieden zich breed te ontplooien en te leren voor het leven.

Iedere generatie leeft in de veranderende wereld. De betekenis, inhoud en vormen van werk veranderen, net als de mensen waarmee we samenleven. Waarden waarop we onze samenleving bouwen, staan ter discussie. Dit vraagt om vaardigheid in omgaan met verandering en anderen. Ook daar willen wij een bijdrage aan leveren.

Dit plan is tot stand gekomen in gesprek met medewerkers, ouders en leerlingen van Compaen. De thema's voor de komende jaren vinden hun basis in 'Buitengewoon goed onderwijs', het koersdocument van OVO Zaanstad. Onze ambities zijn tevens gevoed door inzichten uit diverse publicaties en onderzoeken.

“Dit schoolplan beschrijft met name op welke aspecten in de komende jaren verbetering en vernieuwing zal plaatsvinden in de school. Het bestaande beleid is vastgelegd in de schoolgids, het koersdocument van OVO, het ondersteuningsplan en het kwaliteitsbeleid.”

1. Kernwaarden

Onze school is een gemeenschap waarin we samen werken, leren en leven. Een mini-maatschappij waarin geoefend kan worden. We gaan daarbij uit van een aantal waarden die wij belangrijk vinden om vanuit veiligheid met plezier te kunnen leren.

1. We gaan respectvol met elkaar om.

We hebben aandacht voor elkaars achtergrond, persoonlijkheid en mening. We respecteren dat iedereen anders is. We laten anderen in hun waarde en zijn altijd bereid tot dialoog en samenwerking

2. Je mag er zijn, je hoort erbij.

Iedereen heeft een plaats in onze school. We hebben allemaal kwaliteiten en talenten, daar proberen we samen mooie resultaten mee te boeken. Met eigenschappen die voor onszelf of anderen minder prettig zijn, leren we zo omgaan dat ze ons niet belemmeren in ontwikkeling. Je bent welkom.

3. We zorgen voor elkaar.

Een groot deel van de week werken we samen op Compaen. We willen dat iedereen zich gesteund voelt op school en dat je zorg draagt voor het welbevinden van de ander. Dat doen we samen.

4. Je leert je eigen problemen op te lossen.

We accepteren van elkaar dat het soms mis kan gaan. Bij leren hoort dat je fouten maakt. Je ervaart ook succes en het plezier om dat met anderen te delen. We leren van elkaar hoe je dingen kunt herstellen en vergissingen recht kunt zetten. Als we een afspraak maken, houden we ons aan die afspraak. Die verantwoordelijkheid nemen we op onze school serieus. Oplossen van problemen doe je steeds meer zelfstandig.

5. Je durft eigen keuzes te maken.

Je krijgt de ruimte om je te ontplooien in de richting die bij jou past. Daarbij hoort ook dat je eigen keuzes durft te maken. Daar helpen we je bij. Uiteindelijk neem jij de beslissing en neem je ook de verantwoordelijkheid die daarbij hoort.

Deze waarden zijn herkenbaar in de school, in de omgang tussen medewerkers en leerlingen. Zo nu en dan staan we ook bewust stil bij de betekenis van deze waarden en we spreken elkaar aan in het voorleven ervan.

2. Hoofd, hart, handen

Visie van Compaen

We willen onze leerlingen de gelegenheid bieden zich breed te ontplooiën. We geven ze een gedegen kennisbasis mee om succesvol te zijn in hun volgende opleiding. Ook willen we nieuwe vensters naar de wereld openen, kennis aanbieden die hen niet eerder is aangereikt.

We vinden dat vaardigheid gelijkwaardig is aan kennis. Het kan gaan om zeer uiteenlopende vaardigheden; ambachtelijk, in het omgaan met mensen, in expressie. We willen leerlingen met zoveel mogelijk vaardigheden kennis laten maken. Hen steeds meer ruimte geven hun eigen voorkeuren daarin te volgen.

Passie is een belangrijke motor voor verdere ontwikkeling. Gedrevenheid om iets te willen bereiken omdat je er gelukkig van wordt en omdat je er trots op kan zijn. We gaan op zoek naar de passie van iedere leerling en proberen hem te laten ervaren hoe plezierig leren kan zijn als het past bij zijn interesse.

In een veilige omgeving en vanuit een open relatie willen we met onze leerlingen werken aan zelfvertrouwen, en groei in kennis, vaardigheid en verantwoordelijkheid. Leren doen we samen, met en van elkaar.

Dit vraagt van ons dat we zorgen voor een onderwijsaanbod waarin al deze elementen in alle leerwegen en leerjaren een plaats krijgen.

Inzichten van buiten

De afgelopen periode is de aandacht te eenzijdig gericht geweest op meetbare doelen.¹ Leerlingen in het VMBO moeten een evenwichtige oriëntatie en opleiding krijgen, de focus moet daarbij niet te sterk worden bepaald door de (huidige) behoefte van branches.²

In discussies rond leerprocessen ligt de nadruk vaak op investeringen in cognitieve ontwikkeling. Het wordt uit onderzoeken steeds duidelijker dat persoonlijkheidsontwikkeling een belangrijke rol speelt in de ontwikkeling van leerlingen en in het verklaren van sociaaleconomische uitkomsten later in het leven. Persoonlijkheidsontwikkeling lijkt beter beïnvloedbaar dan cognitieve ontwikkeling. Belangrijke vaardigheden die worden genoemd zijn zorgvuldigheid, zelfreflectie, doorzettingsvermogen en nieuwsgierigheid.³

¹ SLO, Leerplan voor het funderend onderwijs voor de toekomst, 2014

² Onderwijsraad, advies Profielen in het VMBO, 2014

³ CPB. Persoonlijkheid voorspelt succes, 2014

Het MBO is van belang als motor voor innovatie in het MKB. Er wordt gepleit voor een heroriëntatie op het (te) ver doorgevoerde onderscheid tussen onderwijs gericht op vaardigheden en onderwijs gericht op cognitie. ⁴

Relevante vaardigheden om deel te nemen aan onze samenleving.⁵

- Creativiteit: het bedenken van nieuwe ideeën en deze kunnen uitwerken en analyseren.
- Kritisch denken: het kunnen formuleren van een eigen, onderbouwde visie of mening.
- Probleemoplossende vaardigheden: het (h)erkennen van een probleem en tot een plan kunnen komen om het probleem op te lossen.
- Communiceren: het effectief en efficiënt kunnen overbrengen en ontvangen van een boodschap.
- Samenwerken: het gezamenlijk realiseren van een doel en anderen daarbij kunnen aanvullen en ondersteunen.
- Digitale geletterdheid: het effectief, efficiënt en verantwoord gebruiken van ICT, een combinatie van basiskennis ICT, mediawijsheid en informatievaardigheden.
- Sociale en culturele vaardigheden: het effectief kunnen leren, werken en leven met mensen met verschillende etnische, culturele en sociale achtergronden.
- Zelfregulering: het realiseren van doelgericht en passend gedrag.

Wat willen we bereikt hebben in 2020?

1. Leerlingen krijgen binnen alle leerwegen de mogelijkheid om een extra vak te volgen en/of voor een of meer vakken op hoger niveau examen te doen.
2. Leerlingen krijgen de mogelijkheid in leerjaar 3 een vak af te sluiten om daarna in het volgend jaar het vak op een hoger niveau te kunnen examineren.
3. We bieden de mogelijkheid aan leerlingen om extra certificaten te halen naast het VMBO-diploma (bijvoorbeeld Cambridge Engels).
4. In ieder leerjaar wordt voor alle leerwegen een extra aanbod gedaan buiten het vaste curriculum op het gebied van sport, cultuur en sociale en ambachtelijke vaardigheden.
5. Leerlingen uit de theoretische leerweg wordt de mogelijkheid geboden om deel te nemen aan een profielvak en/of keuzevak uit de kaderberoepsgerichte leerweg. Daarbij wordt ook de mogelijkheid geboden een diploma in de gemengde leerweg te behalen.
6. In de onderbouw is digitale geletterdheid een vast onderdeel van het onderwijsprogramma.
7. Relevante vaardigheden voor het toekomstperspectief van onze leerlingen, worden geoefend door ze een plaats te geven in opdrachten waaraan zij werken.
8. Compaan biedt ook aan leerlingen uit andere scholen en leerwegen (HAVO, VWO, ISK) de gelegenheid deel te nemen aan onderdelen van het beroepsgerichte programma.

⁴ WRR, Naar een lerende economie

⁵ SLO, Leerplan voor het funderend onderwijs voor de toekomst, 2014

3. Structuur biedt ruimte

Visie van Compaen

Structuur is voor onze leerlingen van groot belang. Er is behoefte aan duidelijkheid, rust en veiligheid. Maar daarbinnen zijn de behoeften uiteenlopend en divers. We zien dat leerlingen soms tot verrassende prestaties komen als er meer ruimte is. Als ze mogen kiezen, zelf verantwoordelijkheid krijgen.

We willen in de komende jaren stap voor stap, en op de juiste maat voor verschillende groepen leerlingen, meer ruimte bieden om aan een deel van de schoolweek zelf een invulling te geven. Meer keuzevrijheid in wat er geleerd wordt, hoe dit gebeurt, wanneer en waar.

Niet voor alle leerlingen is het huidige schoolsysteem een aantrekkelijke omgeving. Door bepaalde persoonlijke kenmerken kan het veel moeite en energie kosten om in het systeem van de school te passen. We willen bij het inrichten van ons onderwijs meer rekening houden met dit gegeven. Daarom werken we aan ruimere variatie in werkvormen, werkomgevingen, en betekenisvolle opdrachten.

Het leren buiten de school verdient daarbij een grotere plaats. Voor een kleine groep leerlingen is het aantrekkelijker eerder te kunnen starten met een opleidingstraject waarin leren en werkervaring opdoen buiten de school meer in balans zijn.

Ook kan het voor andere leerlingen motiverend en stimulerend zijn de verbinding tussen de school en de wereld daarbuiten te versterken. We gaan meer de school uit om ergens anders ervaringen op te doen, of we halen mensen met bijzondere kennis en ervaring de school binnen. Ouders zijn daarbij een belangrijke partner.

Inzichten van buiten

Goed onderwijs is ambitieus en daagt alle leerlingen uit steeds een stapje extra te zetten. Van de VMBO leerlingen geeft 26% aan zich vaak te vervelen op school. Een zesde van de leerlingen presteert onder zijn kunnen. Circa 35% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs zegt niet te worden gestimuleerd om het beter te doen, zolang hun resultaten voldoende zijn.⁶

Meisjes gaan na het basisonderwijs beter presteren dan jongens. Dit hangt mogelijk samen met de werking van puberteit op werkhouding en gedrag, groepsdruk en de nadruk op samenwerken en communiceren in het de bovenbouw van het voortgezet onderwijs (VO).⁷

Angela Crott promoveerde op een onderzoek over opvoedingsliteratuur tussen 1882 en 2005. Zij stelt dat met de jongens van tegenwoordig niets aan de hand is, maar dat de veranderende

⁶ OCW, Plan van aanpak toptalenten 2014-2018

⁷ Emancipatiemonitor 2014

samenleving jongensgedrag steeds minder waardeert: “Jongens hebben geen probleem, wij hebben een probleem met jongens”.⁸

De laatste jaren is er veel aandacht voor gepersonaliseerd leren: leersituaties die tegemoetkomen aan individuele verschillen tussen leerlingen en efficiënt zijn georganiseerd. Vooral leerlingen met een goed ontwikkeld navigatiesysteem voor sturing en zelfregulatie lijken hun eigen leerweg te kunnen vinden. Wanneer leerlingen onvoldoende over deze navigatievaardigheden beschikken, neemt de kans toe dat ze ondoelmatige keuzes maken en in hun eigen leerwegen verdwalen. Leersituaties waarbij de leerling zelf de regie voert zijn daarom nog niet voor alle leerlingen weggelegd.

Er dient zich geen aanpak voor gepersonaliseerd leren aan die voor elk leerdoel en alle leerlingen geschikt is. Een mix van leersituaties lijkt het meest kansrijk en effectief. Inzicht in opbrengsten van leersituaties stelt leraren in staat om te bepalen hoe het best sturing kan worden gegeven aan *wat* leerlingen, *hoe* leerlingen leren, *waar* leerlingen leren en *wanneer* leerlingen leren.⁹

Wat willen we bereikt hebben in 2020?

1. Leerlingen in de onderbouw verkennen werkvelden en beroepen, door ervaringen op te doen met de profielprogramma's en te oriënteren in bedrijven en organisaties. In de bovenbouw lopen alle leerlingen stages in omgevingen die een bijdrage kunnen leveren aan het maken van de keuze voor de passende vervolgopleiding.
2. Leerwerktrajecten zijn vernieuwd opgezet op een manier die goed aansluit op doorstroom in leren/werken op niveau 2 in het MBO.
3. Leerlingen uit het Praktijkonderwijs (Pro) wordt de ruimte geboden om vanuit Pro deel te nemen aan een Leerwerktraject om zo ook een VMBO-diploma te kunnen behalen.
4. Er is zichtbaar meer ruimte voor leerlingen om te kiezen binnen het leren (wat, hoe, wanneer en waar). De mate van vrijheid in keuzes wordt bepaald door de mate waarin de leerling zelf verantwoordelijkheid aankan voor zijn werkwijze en resultaten. Er wordt een begeleidingsaanpak ontwikkeld om leerlingen stappen te laten zetten van geleid naar zelfstandig werken.
5. In alle leerjaren wordt doelbewust gewerkt aan het ontwikkelen van de navigatievaardigheden van leerlingen. Het gaat om vaardigheden als het oriënteren op een taak, doelen stellen, plannen, jezelf monitoren, het resultaat evalueren, en reflecteren op het eigen handelen.
6. Wettelijke mogelijkheden voor een 'maatwerkdiploma' worden benut.

⁸ Jongens zijn 't, Angela Crott, 2013

⁹ Elk talent een kans, 2014, onderzoek project Leerling 2020 in opdracht van de VO-Raad

4. Ontwikkeling medewerkers

Visie van Compaen

De kwaliteit van het onderwijs op Compaen wordt bepaald door de kwaliteit van de docent.

Zijn kwaliteit wordt bepaald door de passie voor zijn vak, zijn relatie met de leerlingen, didactische vaardigheden, resultaatgerichtheid en autonomie. We hebben bekwame docenten en zullen de komende jaren (blijven) investeren in ontwikkeling van didactische vaardigheden en het bijhouden en vergroten van vakinhoudelijke kennis.

We willen daarnaast extra investeren in het vergroten van de vaardigheid van vakgroepen en docenten in het werken vanuit eindtermen en leerdoelen. Dit vergroot de autonomie van de docent en de ruimte om - los van de methode van een uitgever- inhoud te geven aan onderwijs dat aansluit bij de vraag van de leerlingen en de actuele ontwikkelingen in de wereld om ons heen. De ontwikkeling van 'leerplankundigheid' borgt twee belangen; een gedegen voorbereiding op het examen en grotere vrijheid voor docenten en leerlingen.

We steunen initiatieven van individuele collega's, vakgroepen en teams om meer ruimte en maatwerk in het onderwijsprogramma vorm te geven door het beschikbaar stellen van extra ontwikkeltijd.

De ontwikkeling van de school naar meer ruimte en maatwerk voor leren, vraagt ook meer maatwerk in ondersteuning. Dit vraagt van de ondersteunende medewerkers dat ze flexibel en op maat kunnen werken en kunnen omgaan met verschillen. Ze leveren daarmee een wezenlijke bijdrage aan een veilig en gastvrij leerklimaat.

Alle medewerkers van de school vervullen een belangrijke rol in de opvoeding van kinderen. Allereerst door voorbeeldgedrag, maar ook door in te kunnen spelen op verschillen in gedrag die vaak samenhangen met persoonlijkheidskenmerken van leerlingen. Omgaan met verschillen vraagt dat wij onze kennis daarover bijhouden en vergroten en onze vaardigheden daarin oefenen.

Werken in het onderwijs is mooi en stelt hoge eisen. We werken in de toekomst tot hogere leeftijd door en zien tegelijkertijd dat minder mensen kiezen voor een baan in het onderwijs. Op sommige vakgebieden dreigt zelfs een tekort aan bekwame docenten. Daarom vinden wij het van belang te investeren in het opleiden van toekomstige collega's en het vitaal houden van de mensen die bij ons werken.

Inzichten van buiten

Docenten moeten complexe vaardigheden beheersen om te kunnen gaan met verschillen tussen leerlingen.¹⁰

- Instructie afstemmen op individuele leerlingen.
- Verwerkingsopdrachten afstemmen op individuele leerlingen.
- Onderwijstijd afstemmen op individuele leerlingen.
- Systematisch volgen en analyseren van voortgang.
- Extra zorg bieden aan leerlingen die dit nodig hebben.

Van leraren in de beroepsgerichte leerwegen in het VMBO beheerst 44% deze complexe vaardigheden. Van de leraren in TL en HAVO/VWO is dit 30%.

Dat wat binnen de 'geregelde ruimte' mogelijk is aan schooleigen inhoudelijke keuzes, wordt in belangrijke mate ingevuld en ingeperkt door de sterke oriëntatie op lesmethodes. Die zijn dermate regulerend voor de onderwijspraktijk dat feitelijk sprake is van een bijzondere vorm van een 'zelf opgelegde vorm van voorschrijvendheid'. De perceptie van ruimte is zeer afhankelijk van scholen en leraren om flexibel om te gaan met landelijke leerplankaders en beschikbare leermiddelen. Leraren beschikken vaak niet over voldoende leerplankundige competenties om hun professionele vrijheid beter te benutten. Er is een spanning tussen ruimte claimen en houvast willen.¹¹

Wat willen we bereikt hebben in 2020?

1. De docenten nemen de ruimte om leerdoelen voor een deel los van de methode te realiseren. Zij beschikken over voldoende leerplankundige competenties en complexe vaardigheden.
2. Alle medewerkers zorgen dat zij hun competenties in het omgaan met verschillen op peil houden en waar nodig en gewenst vergroten.
3. Alle docenten werken vanuit hoge verwachtingen, zorgen voor differentiatie in les en geven de leerlingen gerichte feedforward (wat kan je doen om iets te verbeteren).
4. In de Plannen voor Toetsing en Doorstroom (PTD) per vak, is helder beschreven aan welk deel van de leerdoelen autonoom invulling kan worden gegeven door de individuele docent. Ook wordt een kerncurriculum vastgesteld dat eenduidig wordt uitgevoerd en getoetst. Een deel van deze toetsen wordt verwerkt en geanalyseerd met de RTTI-methode.
5. De teams brengen met hun afdelingsleider de aanwezige (team-)competenties in beeld en maken op grond daarvan afspraken voor de verdere ontwikkeling van het eigen team.
6. Docenten nemen deel aan de 8^e school om innovatieve ideeën uit te wisselen.
7. Door deelname aan de OVO Academie en Opleiden in de School, wordt gezamenlijk leren gestimuleerd.
8. Alle medewerkers van Compaen voelen ruimte en stimulans om zich te ontwikkelen.
9. De medewerkers zijn tevreden over de wijze waarop het werk in de school wordt verdeeld en de wijze waarop in de school wordt omgegaan met werkdruk.

¹⁰ OCW, Plan van aanpak toptalenten 2014-2018

¹¹ SLO, Leerplan voor het funderend onderwijs voor de toekomst, 2014